

тенденції зменшення екологічної напруженості, відновлення природної рівноваги, підтримання на необхідному рівні рекреаційних і природоохоронних територій.

Також було обраховано екологічний стан територій Зборівської ОТГ за допомогою розрахунків коефіцієнта екологічної стабільності (Кес) та антропогенного навантаження (Кан), що говорить про те, що коефіцієнт екологічної стабільності території Зборівського району становить 4,6 та коефіцієнт антропогенного навантаження 0,49, що свідчить про те, що територія є екологічно не стабільна і рівень антропогенного навантаження є високий. Ця територія характеризується, як екологічно нестабільна та яка зазнає підвищеного рівня антропогенного навантаження.

Загалом територія Зборівської об'єднаної територіальної громади характеризується як слабо стабільна та зазнає підвищеного рівня антропогенного навантаження. Для покращення екологічного стану Зборівської ОТГ необхідно частково змінити організацію різних типів угідь.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гродзинський М. Д. Основи ландшафтної екології [Текст] / М. Д. Гродзинський – К.: Либідь, 1993. – 222 с.
2. Добряк Д.О., Канащ О.П., Розумний І. А. Класифікація та екологічне використання сільськогосподарських земель. - К, 2001. – 309 с.
3. Дроздяк М.В. Екологічні та економічні результати інтенсивного землеробства // Використання, оцінка та впорядкування земель. – Львів, 1995. – С. 31–35.
4. Методичні рекомендації оцінки екологічної стабільності агроландшафтів та сільськогосподарського землекористування. Третяк А.М., Третяк Р.А., Шквар М.І., К.: Інститут землеустрою УААН, 2001. – 15с.
5. Методичні рекомендації оцінки екологічної стабільності агроландшафтів та сільськогосподарського землекористування. – К.: Ін-т землеустрою УААН, 2001. – 15 с.
6. https://uk.wikipedia.org/wiki/Зборівський_район.

Станіслав Федак

Науковий керівник – доц. Питуляк М.В.

ЧИННИКИ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Природокористування – це основна форма взаємодії суспільства і навколишнього природного середовища, яка реалізується через систему заходів, спрямованих на освоєння, використання, перетворення, відновлення і охорону природних ресурсів, і відображає зв'язки між виробництвом, населенням і оточуючим середовищем. В процесі РП природа виступає одним з провідних чинників відпочинку і оздоровлення, відновлення фізичних і нервово-психічних сил людини [2, с. 14].

Історична закономірність взаємодії суспільства і природи проявляється в розширенні впливу людини на природу при зростанні темпів економічного розвитку і усвідомленні необхідності збереження природного середовища при зростаючому значенні його туристично-рекреаційної функції.

В умовах екстенсивної та інтенсивної взаємодії суспільства і природи, зростання потреб суспільства у відпочинку виникає об'єктивна необхідність в планомірному використанні природних багатств для задоволення потреб, тобто в організації особливого виду природокористування — туристично-рекреаційного.

У структурі рекреаційного природокористування чітко виділяються три основні функції: соціальна, економічна і природоохоронна.

Соціальна функція – це задоволення специфічних потреб населення у відпочинку, оздоровленні, спілкуванні з природою, що сприяє зміцненню фізичного і розумового здоров'я суспільства.

Економічна функція полягає, головним чином, у відновленні робочої сили. Завдяки рекреаційній діяльності підвищується працездатність, зростає фонд робочого часу, що сприяє зростанню продуктивності праці. До економічної функції належать розширення сфери

застосування праці і прискорений розвиток соціальної і виробничої інфраструктури на територіях інтенсивного рекреаційного природокористування.

Природоохоронна функція полягає в попередженні деградації природних комплексів під впливом антропогенної діяльності, в тому числі і рекреаційної [2].

Методично РП слід розглядати як єдність процесів організації туризму з використанням природних ресурсів і умов, передбачення змін стану оточуючого середовища під впливом туристично-рекреаційної діяльності, задоволення потреб населення в природних туристично-рекреаційних ресурсах і відновлення, робочої сили.

РП охоплює широке коло об'єктів антропогенного походження, які впливають на ефективність освоєння, використання, відновлення і охорони цих ресурсів, Сукупність таких об'єктів в регіоні утворює туристично-рекреаційний комплекс. Таким чином, рекреаційне природокористування має регіональну локалізацію і може розглядатися як елемент регіональної економічної і соціальної політики. Тому в якості об'єкта РП в умовах його інтенсифікації слід розглядати туристично-рекреаційний комплекс (ТРК). ТРК має складну внутрішню структуру і значні зовнішні зв'язки. Внутрішня структура комплексу визначається рівнем розвитку матеріально-технічної бази галузей туристично-рекреаційної спеціалізації, виробничої і соціальної інфраструктур, станом навколишнього середовища, наявністю трудових ресурсів, характером розселення населення в туристично-рекреаційних районах [2, с.15].

Зовнішні зв'язки комплексу визначаються соціально-економічними умовами комплексоутворення, такими як транспортно-географічне положення комплексу, зв'язок з внутрішніми пунктами матеріально-технічного і продовольчого постачання, розташуванням відносно зон, з яких в пікові сезони може бути залучена додаткова робоча сила.

Рекреаційні ресурси - незамінна умова розвитку РП, їх раціональне використання, відновлення та охорона є одним з важливих завдань.

Важливо зазначити, що РП викликає необхідність охорони і відновлення не тільки природних ресурсів, але і природних умов, які є основою середовища існування людей.

Проблема РП полягає в забезпеченні всебічного й комплексного використання, відновлення і збереження природних умов і ресурсів з врахуванням об'єктивно існуючих потреб. Для її вирішення необхідно глибоко і всебічно обґрунтувати наукові і фактичні заходи, які планомірно забезпечують і цілеспрямовано керують розвитком РП. Теоретичною основою комплексного вивчення і вирішення цієї проблеми служить системний підхід, який дозволяє аналізувати і впорядкувати функціонування тих чи інших систем, встановлювати відповідність між метою, можливостями вирішення проблеми і необхідними для цього ресурсами [2].

Хмельницька область має величезні природні ресурси для динамічного розвитку туризму і рекреації. Як відомо, природно-ресурсний потенціал на конкретній території формує поєднання її природних умов і ресурсів. Однак сьогодні рекреаційний потенціал області використовується недостатньо, що пояснюється особливостями регіонального господарювання та слабкою промоцією регіону для потреб туризму та рекреації.

Клімат Хмельницької області визначається географічним положенням у центральній частині Правобережної України – помірно-континентальний з м'якою зимою та досить теплим вологим літом. Найсприятливіші кліматичні умови в південній частині області.

Важливе значення для розвитку туризму та рекреації мають геолого-геоморфологічні ресурси. Особливості рельєфу області сприяють розвитку активних видів туристично-рекреаційної діяльності. Найбільш привабливими для туризму і рекреації є Придністер'я і Товтровий кряж. Карстові печери, пляжі, рифи та інші геоморфологічні об'єкти області сприятливі для розвитку пізнавального, екологічного, екстремального туризму. Серед заповідних пам'яток цієї категорії найбільш відомою є печера «Атлантида» – одна з найкрасивіших карстових печер Волино-Подільського плато, розташована на території НПП – Подільські Товтри.

В області наявні геологічні пам'ятки природи. Особливої уваги заслуговує геологічний розріз в с. Китайгород, який є відомим еталоном силуру і девону. Ще однією геологічною пам'яткою загальнодержавного значення області є «Смотрицький каньйон», який використовується для пізнавального туризму.

За гідрологічними ресурсами Хмельницька область займає шосте місце в Україні. Область має густу сітку річок, ставків і водосховищ, але природних озер дуже мало і розташовані вони переважно в лісових масивах (Святе, Тереміж, Голубі озера тощо). На території області є низка цінних гідрологічних пам'яток природи, які набули статусу заказників місцевого значення. Переважно це болотні масиви, площа яких становить 37,7 тис. га [4].

Хмельницька область володіє значними запасами унікальних мінеральних лікувальних вод, які розвідані на 14 ділянках із запасами понад 3,7 тис. м³/добу, з яких експлуатується 6 ділянок. Мінеральні води використовують для лікувальних цілей і промислового розливу; однак з них використовують менше за 10%. За властивостями Сатанівська мінеральна вода досить близька до води типу «Нафтуса», у Кам'янець-Подільському виявлено мінеральну воду гідрокарбонатно-сульфатно-кальцієво-магнієвого типу, яка за своїми властивостями подібна до «Березівської» [6]. На базі цих вод сформувався потужний рекреаційний вузол.

Важливу роль у розвитку туризму і рекреації області виконують території та об'єкти природно-заповідного фонду Хмельниччини, адже вони є місцем зосередження унікальних, у тім числі ендемічних та реліктових, представників флори і фауни, атрактивних ландшафтів. ПЗФ Хмельниччини займає площу понад 300 тис. га і становить 14,8 % загальної території області. Він включає 472 заповідні об'єкти, у тому числі один загальнодержавного значення – Національний природний парк "Подільські Товтри" [3].

На території Хмельниччини площею багато старовинних парків, в яких збереглося чимало цінних видів вікових дерев. Найбільше реліктів, екзотів, унікалів зростає в природно-історичних об'єктах національної етнокультурної спадщини, парках-пам'ятках садово-паркового мистецтва. Серед таких куточків можна відзначити Антонінський парк – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва державного значення, Великоновоселицький, Голозубинецький, Малівецький, Михайлівський, Новоселицький, Полонський, Самчиківський парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Враховуючи показники комфортності клімату, естетичність і пейзажність місцевості, наявність природоохоронних об'єктів та історико-архітектурних пам'яток, водних об'єктів найбільш сприятливими для рекреації і туризму є ландшафтні комплекси Придністер'я і Товтр. Завдяки сприятливому мікроклімату долина р. Дністер використовується як санаторно-оздоровчий район.

Хмельницька область має значний природно-ресурсний потенціал для розвитку туризму і рекреації, який можна використовувати з туристсько-рекреаційною метою впродовж всього року. Сприятливим чинником для розвитку туризму і рекреації в області є відносно невисока концентрація промисловості, порівняно сприятлива екологічна ситуація і значний потенціал рекреаційних ресурсів, який в сучасних умовах використовується тільки частково.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Казімірова Л.П. Парки – пам'ятки садово-паркового мистецтва// Заповідні перлини Хмельниччини. – Хмельницький, 2006. – С. 168–185.
2. Кілінська К.Й. Рекреаційне природокористування на території Карпато-Подільського регіону України: навч. метод. посібник / К.Й.Кілінська, А.Г.Лісовська. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 288 с.
3. Перспективи розвитку туризму Хмельницької області [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://tourism-book.com/books/book-42/chapter-1451/>.
4. Природа Хмельницької області / За ред. К. І. Геренчука. — Львів : Вища школа, 1980. — 152 с.
5. Природно-заповідний фонд Хмельниччини [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://vsim.ua/Podii/prirodno-zapovidniy-fondhmelnichchini-stanovit-mayzhe-15--teritoriyi--69524.html>.
6. Танасійчук О. Ю. Особливості природної складової рекреаційного комплексу Хмельниччини / О. Ю. Танасійчук // Геополітика и екогеодинамика регионів. – 2014. – Том 10. – Вып. 2. – С. 790–798.

Смаглюк Світлана

Науковий керівник: доц. Таранова Н.Б.